

Kunderová, Radka

Mezinárodní seminář Early Modern Reception of Shakespeare on the Continent in Context v Brně

Theatralia. 2010, vol. 13, iss. 1, pp. 125-128

ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115641>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

kterými se setkává část doktorandů. Nejpalčivějším z nich je (ač to zní sebehůř) vysoký věk pamětníků, kteří by nám mohli ještě ledacos objasnit a přispět svým svědectvím k dějinám českého divadla. Dále terminologické obtíže – za všechny například termín modelová hra, který všichni znají, ale nikdo ho neumí přesně definovat, ačkoliv se čile používá (podobně je tomu evidentně i s libretem). Další komplikací je naše vlastní snaha postihnout vše, což nám práci neustále rozšiřuje o další a další materiály a činí ji v našich očích neukončitelnou. Spíš společným povzdechem je pak zoufalost, která nás občas při výzkumu pohltí spolu s vidinou množství materiálů, které je třeba prostudovat (zejména v jeho počátcích). Útěchou nám pak mohou být slova kolegů, kteří se s disertačním výzkumem blíží k závěru a mohou konstatovat, že již nelze nic jiného najít, protože se jim zkrátka podařilo nashromáždit všechny dostupné (a v některých případech i téměř nedostupné) materiály.

Na závěr nezbyvá než poděkovat Mgr. Markétě Polochové za uspořádání tohoto velice nejen profesně, ale i osobně přínosného doktorandského sletu. A navzájem si popřát, abychom se nejpозději za rok zase slétli na jedné z divadelních věd a poreferovali si o naší zoufalosti, entuziasmu, problémech, jejich východiscích a všem ostatním, co souvisí s naším bádáním...

Slet doktorandů. Kabinet divadelních studií, FF MU Brno, 22. ledna 2010.

Depeše

Radka Kunderová / Mezinárodní seminář *Early Modern Reception of Shakespeare on the Continent in Context v Brně*

Česká univerzitní teatrologie se vrací do světového kontextu. Takový je výsledný dojem listopadového mezinárodního semináře *Early Modern Reception of Shakespeare on the Continent in Context (Rané novověká recepce Shakespeara na kontinentu v souvislostech)*, který na brněnské filozofické fakultě uspořádal pedagog Kabinetu divadelních studií (KDS) a anglistiky Pavel Drábek. Sezval čtveřici spřízněných odborníků s mezinárodním renomé: německou specialistku na barokní divadlo Bärbel Rudin (Windrose, Studienstätte für Theaterforschung Kultur, Kieselbronn) a tři Angličany: historičku comedie dell'arte a raně novověkého divadla M. A. Katritzky (Open University), italinistu téhož zaměření Richarda Andrewse (University of Leeds) a Christiana Billingha (University of Hull), zabývajícího se mj. genderovými a politickými aspekty raně novověkého divadla. Pozvané hosty doplnili zájemci z řad zahraničních badatelů – Jane Nelson z australské University of Adelaide, Jürg P. Rosenbusch

Bärbel Rudin na mezinárodním semináři
*Early Modern Reception of Shakespeare on the
 Continent in Context.*
 Foto Radka Kunderová.

působící na Univerzitě v Basileji a Teresa Bałuk-Ulewiczowa z Jagellonské univerzity v Krakově. Českou vědu zastupovali kromě pořadajícího Pavla Drábka anglista Bohuslav Mánek z Univerzity Hradec Králové, italienistka a germanistka Kateřina Bohadlová a doktorandky KDS, Jitka Štřávková a Markéta Polochová, která se podílela i na organizaci akce.

Setkání nemělo podobu konference, jak bývá obvyklé, ale konalo se v komunikativnější formě semináře, který byl určen především studentům. Vědci jim nejen představili své čerstvé výzkumy, ale také je uvedli do problematiky. Studenti si vzácnou nabídku mezinárodního vědeckého setkání na domácí půdě nenechali ujít: šedesátimístný sál chvílemi nestačil zájmu, ale pozdě příchozí adepti teatrologie a anglistiky nelitovali námahy a v případě nut-

nosti si příspěvky vyslechli vestoje. Zahraniční hosté od počátku oceňovali svěže neformální atmosféru, která se z univerzity přenášela i na společné obědy a večerní posezení.

Anglické herecké společnosti, šířící shakespearovský repertoár po kontinentální Evropě od roku 1585, jsou předmětem zahraničního výzkumu už od poloviny 19. století. Česká historiografie se jim však zatím věnovala jen nesoustavně – výjimku představují hesla v divadelní encyklopedii *Starší divadlo v českých zemích* (ed. Alena Jakubcová. Praha: Divadelní ústav, 2007.). Brněnský seminář představil nejnovější poznatky zahraničních odborníků v českých souvislostech. Příspěvky přednášené a diskutované v angličtině a němčině zahrnovaly čtyři hlavní, prolínající se okruhy: 1. kočovné společnosti, 2. kulturní kontexty anglického divadla na kontinentu, 3. recepce shakespearovských her tamtéž a 4. barokní zámecká divadla.

Téma kočovných společností bylo podáno spíše ze sociologického pohledu: M. A. Katritzky se soustředila na úzké propojení divadelní praxe s obchodem – na příkladu dvou italských společností ukázala, že herci prodávali mastičkářské přípravky i přímo během představení. Jane Nelson uvažovala o anglických kočovných společnostech coby tajných šířitelích „kaciřských“ myšlenek Johna Deeho a Giordana Bruna.

V příspěvech vztahujících se k „Bardovi“ zaujala studie Richarda Andrewse dokládající, že Shakespeare sdílel některé inspirační zdroje s autory *commedie dell'arte*. Na podobnostech mezi scénariem Flaminia Scaly a *Romeem a Julii* či *Bouří* ukazuje, že v tehdejší Evropě existovala jakási nepsaná „databáze“ narativních a jevištních schémat („theatergramů“), již využívali autoři na kontinentu i v Anglii. Poukázal tedy na to, že Shakespeare nejen inspiroval další vývoj divadla na kontinen-

tě, ale sám byl tamní praxí ovlivněn, takže kulturní výměna probíhala obousměrně. O komunikačních trasách, po nichž kolovaly informace mezi Itálií a Anglií, referoval příspěvek Jürga P. Rosenbusche, který mj. nachází předobraz zápletky *Vety za vetu* v italských dějinách 15. století. Christian Billing obrátil pozornost od dramatického textu k alžbětinské inscenační praxi: jeho výzkum se zaměřuje na dobový kostým, který interpretuje v souvislosti s tehdejší módou, jíž bylo 16. a 17. století fascinováno. Desdemona a celou „černo-bílou“ symboliku *Othella* Billing např. spojuje s dobovým zobrazením benátských panen, jejichž bílou pleť zahalovaly až do svatby černé závoje a šaty doplněné bílým kapesníkem svíraným v ruce. Historik si také všímá kostýmů postav cizinců, jejichž častá přítomnost v Shakespearových hrách odráží první fázi globalizace, kterou novověk zahajuje. Pro dobové diváky nesly kostýmy těchto postav mnohé významy – pro dnešního čtenáře her netušené –, a to nejen karikující. Billingův přístup k tématu je ukázkovým příkladem podmíněnosti historického výzkumu dobou, ve které vzniká. Jeho optika je optikou obyvatele „globální vesnice“ a akcentuje v divadelní praxi raného novověku prvky, jichž by si jeho o sto let starší předchůdci stěželi všimli. Středoevropský pohled na shakespeareovskou tematiku doplnila Teresa Bałuk-Ulewiczowa v příspěvku „Shakespearova polonika v *Hamletovi*“ a Bohuslav Mánek shrnující rané české inscenace klasikových her.

Ne-shakespeareovským dramatem, hráným v novověké Evropě, se zabývala např. Bärbel Rudin, která upozornila na karolinského dramatika Jamese Shirleyho, jehož hry se podílely na formování německého

profesionálního divadla. Shirleyho komedii *Markýz z Mantovy* dokonce uvedli angličtí kočovní herci v roce 1649 v Praze a úpravy dalších jeho her byly hrány na zámku v Českém Krumlově o čtvrtstoletí později. Českého kontextu se pochopitelně dotýkaly především příspěvky domácích účastníků: Pavel Drábek nachází v raně novověkém dramatu opakující se strukturální vzorce (korespondující s Andrewsovými „theatergramy“), jejichž existenci dokládá na příkladu anglických her a českých loutkáren. Markéta Polochová se zaměřila na vliv anglických hereckých společností na německé dramatiky 17. století, Andree Gryphia a Jakoba Ayrera. Kateřina Bohadlová se zamýšlela nad postavou Hanswursta v dramatech Heinricha Rademina (1674–1731), který začlenil tuto živelnou jevištní postavu do již existujících dramatických zápletek, nežádka inspirovaných italskými předobrazy. Rakouský, resp. český kontext doplnila Jitka Štávová svým výzkumem pozdně barokní divadelní praxe v zámekovém divadle rodu Liechtensteinů ve Valticích na přelomu 18. a 19. století; i zde se hrály shakespeareovské adaptace – v podání německých kočovných divadel (přednáška vychází jako stať v tomto časopise na s. 32).

Přístupy k tématu raně novověkého divadla, které seminář představil, spojoval důraz na propojenost národních divadelních kultur, na jejich vzájemné vztahy a ovlivňování. Tato tendence současné evropské divadelní historiografie koresponduje s politickou a snad i filozofickou orientací sjednocené Evropy – se snahou Evropské unie podpořit vazby mezi jednotlivými státy a posilovat tak vědomí evropské sounáležitosti. Tuto „integrační“ úlohu brněnský seminář naplnil ve dvou

rovinách: jednak ukázal historickou provázanost evropského divadla i celé evropské kultury, jednak propojil mezinárodní vědeckou obec s českými akademiky a nabídl jejich společné znalostní i myšlenkové bohatství studentům.

Ideálním výsledkem semináře by bylo podle jeho organizátora podnícení takového zájmu o dějiny raně novověkého divadla, aby se alespoň jeden student rozhodl věnovat tématu svou vědeckou kariéru. Takové vědomí dlouhodobé perspektivy oboru a taková péče o studenty jsou zatím v českých akademických kruzích – bohužel – spíše ojedinělé. Brněnské setkání se vymykalo ještě v dalším ohledu: šíří záběru, kvalitou i kvantitou mezinárodních hostů

nemá v posledních letech na českých divadelněvědných katedrách obdoby. V akcích s mezinárodním dosahem plánuje Kabinet divadelních studií pokračovat. Na podzim 2011 by se měl konat seminář o českém strukturalistickém myšlení o divadle, který bude přípravou na vydání anglicko-české čítanky českého strukturalismu, již KDS chystá ve spolupráci s Torontskou univerzitou.

Early Modern Reception of Shakespeare on the Continent in Context. 12.–15. listopadu 2009, Kabinet divadelních studií při Semináři estetiky, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Eva Stehlíková, Richard Andrews a Christian Billing na mezinárodním semináři *Early Modern Reception of Shakespeare on the Continent in Context.*

Foto Radka Kunderová.